

Літвінець Інна Миколаївна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник: Гужанова Тетяна Сергіївна, кандидат
філологічних наук, доцент,
Житомирський державний університет імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ВМІНЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО- РОЛЬОВИХ ІГОР

Актуальність проблеми. Одним із головних завдань виховання і навчання дітей старшого дошкільного віку є формування комунікативних умінь. Практично усі сторони особистості дитини формуються у творчій грі, розвиваються й комунікативні вміння, які дуже важливі для подальшого процесу соціалізації особистості на наступних етапах її розвитку. Цим пояснюються величезні виховні можливості сюжетно-рольової гри.

Проблему формування комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку розглядали в своїх наукових працях А. Артемова, А. Богуш, А. Ладивір, А. Маркова, В. Тарасун, К. Крутій, Н. Гавриш, Т. Піроженко, Н. Бібік, С. Карпова, О. Овчарук, О. Пометун та інші. Вчені Д. Ельконін, М. Марценюк, Л. Виготський, О. Карпенко, О. Леонтєв, О. Усова, П. Рудик, Ю. Аркін звертали увагу на важливість сюжетно-рольової гри у формуванні комунікативних умінь дітей дошкільного віку.

Актуальність піднятої проблеми викликана потребою педагогів і батьків у вдосконаленні організаційно-педагогічних умов формування комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності. Всі вихователі використовують з цією метою сюжетно-рольові ігри та не всі можуть якісно використовувати їх засоби.

Мета статті. Проаналізувати і визначити організаційно-педагогічні умови формування комунікативних вмінь дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор.

Виклад основного матеріалу. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні подає комунікативну компетентність як здатність дитини до спілкування з однолітками і дорослими у різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри і бажання, узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію [1, ст. 19].

Діти, реалізуючи в сюжетній грі отримані у повсякденному житті знання, користуються ними у спілкуванні один з одним, спільній діяльності та передають одноліткам під час гри свої уявлення, емоції тощо. Особливе місце у цьому процесі належить сюжетно-рольовим іграм, які мають здебільшого колективний характер, тому що відбивають суть взаємин у суспільстві [4, с. 18].

У процесі ігрової діяльності дитина пізнає світ який її оточує, відносини людей, норми, що є обов'язковими для життя в тому чи іншому суспільстві, усвідомлює себе як частину суспільства та починає розуміти свою роль та функції в соціумі. Цілеспрямований характер гри допомагає підібрати необхідні для ігрової діяльності засоби, предмети з якими відбуватиметься маніпулювання, друзів з якими власне процес гри буде відбуватися, реалізовувати задум ігрової діяльності, взаємодіяти зі світом та однолітками, але в цей час ігрова діяльність допомагає показати творчість кожної дитини в діяльності, ставлення до навколишнього світу [2, ст. 156].

Сюжетно-рольова гра – образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події (сюжет, фабула) і розігрування ролей.

Такі ігри пов'язані зі сферою людської діяльності й людських стосунків, оскільки своїм змістом вони відтворюють саме цей аспект дійсності. Вдаючись до них, діти намагаються по-своєму відтворити дії, взаємини дорослих, створюючи спеціальні ігрові ситуації [6, ст. 336].

Спільна ігрова діяльність стимулює дітей комунікувати, зокрема обговорювати ролі та правильний їх розподіл, відповідно до інтересів і настрою партнерів по грі, вибір місця для гри, необхідних атрибутів, іграшок, які потрібно виготовити самостійно, а також домовлятися про розвиток сюжету гри.

Беручи на себе роль, дитина дотримується визначених нею правил поведінки. Ролі можуть відіграватися за допомогою простих рухів, міміки, розмови без дій та дій без відповідних мовних висловлювань. І таким чином, через ігрові стосунки дітей, вдосконалюються знання та поглиблюються уявлення не лише про те, що застосовується у грі, а й норми поведінки та спілкування, діти вчаться будувати свої взаємини, пізнають основи спілкування з людьми.

Несформованість цілісного погляду на світ обмежує можливості взаємодії дитини з оточенням, у тому числі й взаємодії з дорослими. Гальмується розвиток комунікативних здібностей. Ось і виходить, що старший дошкільник стає носієм певного обсягу формальних знань про навколишній світ, які по суті є лише багажем пам'яті, а не емоційно пережитих подій власного життя, коли малюк був активним її суб'єктом [3, ст. 2].

Для уникнення цієї проблеми нами було визначено такі основні організаційно-педагогічні умови формування комунікативних вмінь дітей старшого дошкільного віку:

- Вивчення вікових та індивідуальних особливостей дітей старшого дошкільного віку;
- Співпраця педагога з батьками;
- Збагачення безпосереднього досвіду дітей про навколишній світ;
- Урізноманітнення рольового діалогу, сюжетних ліній, ігрових дій в ігровій діяльності;
- Не керівництво грою, а партнерство;
- Використання різноманітних засобів сюжетно-рольових ігор для підтримки творчої ініціативи дітей;

– Формування навичок ефективної комунікації.

Досвід конструктивної взаємодії дитини з однолітками реалізується насамперед у творчій діяльності. Враховуючи те, що провідною діяльністю дошкільників є гра, намагайтеся забезпечити необхідними атрибутами їх предметно-розвивальне середовище протягом усього дня, залучаючи дітей у нові тематичні ігри та сюжети: «Країна добра і дружби», «Я – президент», «У гості до товариша», «Приймаємо гостей», «Служба порятунку та допомоги», «Ми – захисники», «Агенція добрих справ», «Подорож різними країнами», «Ярмарок національних іграшок», «Благодійна служба допомоги» та інші [5, ст. 33].

Засобами сюжетно-рольової гри є: зміст, сюжет, ігрові дії, роль, рольовий діалог, безпосередній контакт з навколишнім середовищем, ігрові атрибути, ілюстративний матеріал, художні засоби, фольклор, інформаційно-комунікативні технології.

У процесі сюжетно-рольової гри діти спілкуються між собою саме за допомогою визначених нами, перелічених вище специфічних засобів, за допомогою яких вони передають внутрішній світ персонажа чи відображають наслідувані взаємини дорослих. Дорослі повинні пам'ятати, що на них лежить відповідальність за розвиток комунікативної компетентності. Спільні ігри з дорослими збагачують комунікативний досвід дітей.

Але світ дитини вже не обмежується колом родини. Значущі для неї люди тепер і інші діти, однолітки. По мірі дорослішання дитини важливішими для неї стають контакти і конфлікти з однолітками. Контакт з однолітками приносить ні з чим незрівнянну радість. Тільки з однолітками діти вчаться бути нарівні, а це означає, будувати особисті відносини, які вони не можуть мати з дорослими [7, ст. 11].

Висновок. Отже, сюжетно-рольова гра займає ключове місце у розвитку комунікативних вмінь дітей в дошкільний період, адже вчить орієнтуватися в ситуації спілкування. На сучасному етапі розвитку суспільства питання формування комунікативних вмінь залишається й досі таким важливим через

виникнення певних проблем виховання дітей старшого дошкільного віку: недостатня сформованість знань про світ, що оточує, низький рівень взаємодії з дорослими та однолітками в ігровій діяльності, яка є провідною в дошкільному віці, не вмiле створення організаційно-педагогічних умов та використання засобів сюжетно-рольових ігор. Нами було визначено основні організаційно-педагогічні умови формування комунікативних вмінь дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор. Завдяки ігровим стосункам дітей в процесі гри дошкільники вивчають правила спілкування, побудови діалогу.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: доктор психологічних наук, професор, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т.; Авт. кол-в. – 2021.
2. Дошкільна освіта в контексті ідей Нової української школи: збірник наукових праць / Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2020р., 496с.
3. Ладивір С. Радість розвитку. Взаємодія дорослого з дитиною / Світлана Ладивір. – К.: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. – 128 с.
4. Лохвицька Л. Моральне виховання: нові чи старі проблеми. Дошкільне виховання, 2014. № 7. С. 12-16.
5. Методичний посібник до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей віком від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом» / Т.О. Піроженко, О.Ю. Хартман, К.В. Палієнко, М.В. Павленко. – К. : Алатон, 2016. – 112 с.
6. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2006. 456.
7. Формування комунікативної компетентності у дітей дошкільного віку засобами інтерактивних форм роботи / Папуша Діана, кер: канд. психол. наук ст. викладач Фоміна І.С. Мін. осв. і науки України, Херсон. Херсонський державний університет. – Київ. – 2020.

